Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
Рада молодих вчених

ISSN 2308-4855

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ВИПУСК 9

Дрогобич
2014

Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 9 від 26 червня 2014 року)

Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [Редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич, 2014. – Вип. 9. – 224 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також історії, філології, мистецтвознавства, політології.

Головний редактор

Пантюк М.П. – доктор педагогічних наук, професор.

Заступники головного редактора

Ільницький В.І. – кандидат історичних наук, доцент (співредактор); **Душний А.І.** – кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти (співредактор); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор (співредактор).

Редакційна колегія:

Боришевський М.Й. – доктор психологічних наук, професор, член кореспондент НАПН України; **Борщевич В.Т.** – доктор історичних наук; **Давидов М.А.** – доктор мистецтвознавства, професор, академік Міжнародної академії інформатизації, заслужений діяч мистецтв України; **Дмитрів І.І.** – кандидат філологічних наук, доцент (відп. секретар); **Добрянський І.А.** – доктор педагогічних наук, професор; **Жигайло О.О.** – кандидат психологічних наук, доцент; **Зимомря М.І.** – доктор філологічних наук, професор; **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор; **Квас О.В.** – доктор педагогічних наук, професор; **Кемінь В.П.** – доктор педагогічних наук, професор; **Кияновська Л.О.** – доктор мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України; **Козаренко О.В.** – доктор мистецтвознавства, пофесор, заслужений діяч мистецтв України; **Козир А.В.** – доктор педагогічних наук, професор; **Литвин М.Р.** – доктор історичних наук, професор; **Медведик Ю.Є.** – доктор мистецтвознавства, професор; **Москалець В.П.** – доктор психологічних наук, професор; **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор; **Палінчак М.М.** – кандидат історичних наук, професор; **Сабат Г.П.** – доктор філологічних наук, професор; **Савчин М.В.** – доктор психологічних наук, професор; **Сейко Н.А.** – доктор педагогічних наук, професор; **Сеник Л.Т.** – доктор філологічних наук, професор; **Сеньків М.В.** – доктор історичних наук, професор; **Сергійчук В.І.** – доктор історичних наук, професор; **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент; **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти; **Футала В.П.** – доктор історичних наук, професор; **Циховська Е.Д.** – доктор філологічних наук, професор.

Рецензенти:

Скотна Надія Володимирівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри практичної психології, ректор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Падалка Галина Микитівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова.

Астаф'єв Олександр Григорович – доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури, компаративістики і літературної творчості Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Відповідно до ліцензійного договору № 180-03/2014 від 27.03.2014 р. збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» включений до міжнародної науково-метричної бази РІНЦ (Російський індекс наукового цитування).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Львівська обл., 82100.
тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: vilnickiy@gmail.com

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2014
© Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М., 2014

ІСТОРІЯ

УДК 801.81:821.161.2"19"

Володимир ГАЛИК,
м. Дрогобич

ХОРВАТСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР У НАУКОВИХ ЗАЦІКАВЛЕННЯХ ІВАНА ФРАНКА

У статті охарактеризовано Франковий науковий доробок з теоретичної інтерпретації хорватського фольклору. Визначено, що студіюючи хорватський фольклор та перекладаючи його на українську мову, І. Франко збагатив українську літературу та історію різними темами, образами та ідеями.

Ключові слова: *Іван Франко, хорватський фольклор, хорватська усна народна творчість, наукові зацікавлення.*

Halyk V. Croatian folk-lore in the scientific personal interests of Ivan Franko. *Franko's revisions of Croatian folk-lore theoretical interpretation it is described in the article. It is certained that during studying Croatian folk-lore and translating it into the Ukrainian language I. Franko enriched Ukrainian literature and history by different themes, characters and ideas.*

Key words: *Ivan Franko, Croatian folk-lore, Croatian verbal folk creation, scientific interests.*

Галык В. Хорватский фольклор в научной заинтересованности Ивана Франко. *В статье охарактеризовано научный доработок И. Франко из теоретической интерпретации хорватского фольклора. Определенно, что изучая хорватский фольклор и переводя его на украинский язык, И. Франко обогатил украинскую литературу и историю разными темами, сюжетами, идеями.*

Ключевые слова: *Иван Франко, хорватский фольклор, хорватское устное народное творчество, научная заинтересованность.*

Постановка проблеми. Багатогранна наукова спадщина Івана Франка дає можливість констатувати той факт, що його перу належить чимала кількість спеціальних етнографічно-фольклорних праць, де він прямо чи опосередковано торкався окремих аспектів хорватської народної творчості. Тут варто наголосити на тому, що І. Франко прогресивно займався розробками проблем теорії й методики вивчення фольклору хорват, здійснював конкретні порівняльні дослідження їхньої народної творчості, підтримував особисті контакти з провідними науковими організаціями, які займалися славістикою; шляхом перекладу й використання фольклорних сюжетів і образів у своїй поетичній творчості популяризував як хорватський, так і весь слов'янський фольклор.

Аналіз досліджень. Питання вивчення І. Франком хорватського фольклору розглядалися у низці досліджень радянських франкознавців, які висвітлювали зв'язки українського вченого із південнослов'янською (в тому числі і хорватською) літературами і фольклором, його роль у розвитку південнослов'янсько-українських літературних взаємин. Деякі аспекти цієї проблематики відображені в працях М. Гуця [4; 5], Т. Рудої [6], П. Рудякова [7] та інших. В більшості випадків дослідники намагаються простежити наукові зацікавлення І. Франка фольклором усіх південнослов'янських народів. Значне місце у цьому плані посідає монографія знаного франкознавця М. Гольберга, в якій висвітлено проблеми внеску Івана Франка у зміцнення українсько-хорватських культурних зв'язків у контексті українсько-сербських. Розглядаючи ставлення І. Фран-

© Галик В. Хорватський фольклор у наукових зацікавленнях Івана Франка

3. Болдырев Н. Н. Концептуальное пространство когнитивной лингвистики / Н. Н. Болдырев // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – № 1. – С. 18–36.

4. Вежбицкая А. Понимание культур посредством ключевых слов / А. Вежбицкая / [пер. с англ. А. Д. Шмелева]. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 288 с.

5. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина / [под общ. ред. Е. С. Кубряковой]. – М. : МГУ, 1996. – 245 с.

6. Кубрякова Е. С. Семантика в когнитивной лингвистике (о концепте контейнера и формах его обьективации в языке) / Е. С. Кубрякова // Изв. РАН. Серия : Лит. и языки. – 1999. – Т. 58. – № 6. – С. 3–12.

7. Леонтьев А. Н. Мотивы, эмоции, личность / А. Н. Леонтьев // Психология личности. Тексты. – М. : Наука, 1982. – С. 71–81.

8. Павиленис Р. И. Проблема смысла. Современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павиленис. – М. : Наука, 1983. – 286 с.

9. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ : Восток-Запад, 2007. – 314 с.

10. Тараненко О. Г. Концепт «мудрість» у різносистемних мовах (на матеріалі української, англійської та французької мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.15 / О. Г. Тараненко. – Донецьк, 2011. – 19 с.

Статтю подано до редколегії 14.06.2014 р.

УДК 821.111(73)

Наталія ГЛУЩАК,
м. Ужгород

СИМВОЛІКА ТА ОБРАЗНА СТРУКТУРА РОМАНУ «ТАЄМНИЙ САД» Ф. Г. БЕРНЕТ*

У статті зроблено спробу проаналізувати особливості символіки та образної структури прозового твору «Таємний сад» Ф. Г. Бернет, а також розглянути домінантні стилістичні прийоми, використані авторкою в названому романі.

Ключові слова: *проза Ф. Г. Бернет, стилістичні фігури, символізм, символ, образна структура.*

Hlushchak N. Symbols and Image-Structure of the novel «The Secret Garden» by F. H. Burnett. *This article is an attempt to analyze the peculiarities of symbols and image- structure of the work «The Secret Garden» by F. H. Burnett and to outline the dominant stylistic approaches used by the author in this novel.*

Key words: *prose of F. H. Burnett, stylistic figures, symbolism, symbol, image-structure.*

Глущак Н. Символика и образная структура романа «Таинственный сад» Ф. Г. Бернет. *В статье сделана попытка проанализировать особенности символики и образной структуры произведения «Таинственный сад» Ф. Г. Бернет, а также рассмотреть доминантные стилистические приемы, использованные автором в данном романе.*

Ключевые слова: *проза Ф. Г. Бернет, стилистические фигуры, символизм, символ, образная структура.*

Постановка проблеми. Сутність дитячої літератури проступає у відображенні мікро- та макросвіту дитини, тобто того, що її оточує. Йдеться про органічну складову загальної літератури зі всіма властивими їй атрибутами. При цьому вона орієнтована на зацікавлення реципієнта-дитини. Відтак література для дітей має художню специфіку, що відповідає дитячій психології. Першорядні функції даної літератури – давати дитині естетичне задоволення і сприяти формуванню її особистості [6, 4]. Таким чином, властивими рисами будь-якого твору для дітей є: а) образність, б) доступність лексики і сприймання, в) врахування вікових особливостей читача, г) наявність дидактичних мотивів, д) повчальність, е) емоційність, є) своєрідність інтонації, ж) яскравість. У цьому аспекті варто увиразнити ілюстративність матеріалу, а також його оптимістичність у поєднанні з драматизмом [7, 1].

Дитяча література – відмінний приклад жанру, в якому присутні ясна і очевидна кореляція між змістом і формою. Разом з текстом тут нерідко подаються ілюстрації, що зображають події твору [14, 4]. Беручи до уваги той факт, що манера письма Ф. Г. Бернет вирізняється самобутнім набором певних мовних і стилістичних особливостей, постає необхідність у їх поглибленому вивченні.

Головним завданням даної статті є аналіз символів та образів роману «Таємний сад», а також висвітлення засобів використання розмаїтих стилістичних фігур з метою передачі складних ідей у простій для дитячої аудиторії формі.

Аналіз дослідження. В українському літературознавстві питання про особливості художньої світобудови класика англомовної дитячої літератури Френсіс Годгсон Бернет (1849 – 1924) досі залишається нерозкритим. У цьому аспекті важливим є той факт, що

© Глущак Н. Символіка та образна структура роману «Таємний сад» Ф. Г. Бернет

2010 року видавництво «Свічадо» опублікувало її найбільш репрезентативні прозові тексти «Маленький лорд Фонтлерой» («Little Lord Fauntleroy», 1886) і «Таємний сад» («The Secret Garden», 1911) у перекладі Наталки Римської. Відтак український реципієнт, передовсім дитячої літератури, отримав змогу ознайомитися зі самобутнім мистецьким світом Ф.Г. Бернет. Проте слід констатувати: наявні літературознавчі джерела, присвячені творчості письменниці, недостатні для системного осмислення її прози [9, 1]. Саме тому твори англійської письменниці спонукають перекладачів, мовознавців і літературознавців до глибшого вивчення художньої спадщини Ф. Г. Бернет.

Мета статті – проаналізувати роль символів та образів роману «Таємний сад» Ф.Г.Бернет, а також розглянути домінантні стилістичні прийоми, використані авторкою у знаковому в її доробку творі. Поставлена мета зумовлює розкриття наступних завдань:

1) визначити роль та суть символів і художніх образів роману «Таємний сад»;
2) розглянути домінантні стилістичні прийоми, використані письменницею в даному романі.

Виклад основного матеріалу. Ф. Г. Бернет народилася 1849 року в англійському місті Манчестер. Значну частину свого життя письменниця провела у Сполучених Штатах Америки. Проте зв'язків із Батьківщиною Ф.Г. Бернет не поривала ніколи. Як зазначають дослідники життя та творчості авторки, чи не найбільшим її зацікавленням в Англії був маєток Мейтем Хол, в якому вона мешкала від 1897 до 1908 рр., завзято займаючись садівництвом. З цього захоплення бере свій початок найбільш поцінований нині роман «Таємний сад» Ф. Г. Бернет [16, 15].

Роман «Таємний сад» Ф.Г. Бернет написаний у відповідності до канонів даного літературного жанру. Слід зазначити: роман *(франц. roman – романський)* – найбільш поширений у XVIII – XX ст. епічний жанровий різновид, місткий за обсягом, складний за будовою прозовий (рідше віршований) епічний твір; у ньому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів цілої низки персонажів. Головними структурними елементами роману є розповідь та творений нею уявний світ у просторі й часі, населений персонажами, наповнений подіями, укладеними в сюжет. Крім оповіді (виклад від першої особи) або розповіді (виклад від третьої особи), роману властива пряма мова персонажів у вигляді діалогів, монологів, описи, авторські відступи [8, 593].

У прозовому творі «Таємний сад» Ф. Г. Бернет умістила декілька різновидів роману: пригодницький, виховання і соціально-психологічний. Адже полотно насичене незвичайними подіями з несподіваними сюжетними поворотами. Примітна також динаміка розгортання сюжету. Для названого роману характерні атмосфера таємничості й загадковості, ситуації припущення й розгадування [8, 598]. У свою чергу, важливу роль відіграє психологічне, моральне й соціальне формування особистості героя, що є основою роману виховання [3, 1]. Крім того, в складних життєвих ситуаціях розкриваються багатогранні характери героїв з усім розмаїттям їхнього психологічного функціонування в контексті соціального середовища [8, 599]. Таким чином, Ф. Г. Бернет продемонструвала необмежені можливості жанру роману на рівні створення характерів.

Роман «Таємний сад» Ф. Г. Бернет опубліковано 1911 року. Твір наповнений метафорами і символікою, які навчають духовного росту і зцілення. Символи увиразнені в дітях, які страждають від зневаги, відмови та емоційної самотності. Вони ображаються на своїх батьків, залишаються без друзів, в яких мали б знайти розраду. Діти стають роздратованими, невдячними і егоїстичними. Ці емоційні рани в кінцевому підсумку зумовлюють появу глибокого страху вірити в правду.

Доцільно зазначити: художній образ «таємного» саду у романі Ф.Г. Бернет мав свій реальний прототип. Живучи у Мейтем Холі, авторка доглядала за садом. Вважається, що саме трояндовий садок англійського маєтку згодом перетворився на місце дії у бернеттівському тексті [16, 16]. Авторка наголошує: садами нехтують так само, як і людьми. Вони часто є віддзеркаленням стану життя особистості. Бо ж сади потребують турботи, зрештою, як і люди. Догляд за садом – непросте завдання, в якому людина відчуває відповідальність, допомагаючи іншій живій істоті, яка, в певному сенсі, підтримує її.

Особливості стилю письменника реалізуються на письмі, тобто в мовленні персонажів, в лексиці та синтаксисі твору. Особливий колорит роману Ф. Г. Бернет проступає у стилістичній конструкції твору. Він сповнений символами, які посідають центральне місце в романі «Таємний сад». Символ, як глибинне завершення образу, за слушним твердженням Л. Газнюк, його сутнісний художньо-естетичний зміст (який не може бути переданий мовою) свідчить про високу художньо-естетичну значимість твору, високий талант або навіть геніальність майстра, що його створив [2, 98].

Відомий російський учений Сергій Аверінцев запропонував таке визначення символу як універсальної категорії естетики: «Символ – це знак, наділений усією органічністю міфу і невичерпною багатозначністю образу» [1, 826]. Отже, будь-який символ є образом. І, навпаки, – будь-який образ є символом, оскільки предметність образу і глибинність його змісту складають у структурі символу нерозривну цілісність. Змістовність символу безпосередньо залежить від його багатозначності, приміром, його співвіднесення зі стрижневими ідеями світової цілісності. Структура ж символу спрямована на те, щоб «занурити кожну частку явища в стихію «першопричин» буття і дати через це явище цілісний образ світу» [1, 826–827]. Натомість Норман Фрідман зазначає: «Символ, стилістична фігура, яка надає слову чи виразу подвійне значення між тим, що написано і між тим, про що насправді йдеться» [18, 1252].

Символізм у літературі є глибинним і прихованим значенням у творі того чи іншого автора; нерідко символи використовуються для представлення речей, моральних або релігійних переконань. Так, ваги символізують правосуддя, голуб символізує мир, лев символізує мужність, хрест – християнство [15, 21]. Символ надає можливість перетворити слова в щось більше, наповнюючи його різними значеннями [17, 1].

Стрижневий образ у романі «Таємний сад» – це сад, який є центральним місцем, в якому розгортаються всі головні події. Він увиразнює життєві перипетії двох персонажів – Мері та Коліна. Ними нехтували протягом десяти років. Мері не отримує належної батьківської опіки, а Колін та родинний сад занедбаний його батьком – Арчібальдом Крейвеном; він занадто обтяжений горем, смертю його дружини, щоб надати сину необхідну допомогу та доглядати за садом.

Відсутність турботи зробила всіх трьох «дикими». Сад божеволіє в природному сенсі: троянди ростуть скрізь, бур'яни захопили увесь простір. Ось ілюстрація з тексту: «…out of it grew clumps of bushes which were surely rosebushes if they were alive. There were numbers of standard roses which had so spread their branches that they were like little trees» [13, 60] / «Довкола буяли троянди – вони так розрослися, що деякі кущі майже сягали дерев. Тільки о цій порі на них не було ані листя, ані квітів…» [11, 76].

Мері перетворюється на інтроверта, вона не бачить нічого гарного в цьому світі, стає жорстокою до всього, що її оточує: «You thought I was a native! You dared! You don't know anything about natives! They are not people – they're servants who must salaam to you. You know nothing about India. You know nothing about anything!» [13, 22] / «То ти думала,

що я індуска! Як ти посміла!? Ти нічого не знаєш про цих туземців! Вони не люди! Це раби, слуги, які мають тобі кланятися! Ти нічого не знаєш про Індію! Ти взагалі нічого не знаєш!» [11, 34].

У свою чергу, Колін дичавіє, піддаючись істеричним припадкам, коли він не отримує того, що вимагає, або коли він думає, що помирає і нікому до цього нема діла: «My mother died when I was born and it makes him wretched to look at me. He thinks I don't know, but I've heard people talking. He almost hates me» [13, 101] / «Бо моя мама померла невдовзі після того, як я народився. Батько увесь час про це згадує, коли дивиться на мене. Він думає, що я не знаю, але я чув, як люди про це говорили. Він майже ненавидить мене» [11, 122].

Обидва персонажа залишились без матері і обидва були знехтувані тими, хто їх виховував. Ф. Г. Бернет спершу змальовує Мері та Коліна як двох маленьких, егоїстичних і зіпсованих тиранів. Однак, мірою того, як вони починають проводити час на відкритому повітрі в «таємному» саду, діти стають фізично і психологічно здоровішими.

З якою метою Ф. Г. Бернет створила зазначені паралелі між персонажами? Як показав аналіз, Колін постає віддзеркаленням Мері, висвітлюючи її згубну поведінку. Підтримуючи Коліна на шляху подолання власного нещастя, Мері допомагає й собі. До кінця оповіді Мері переростає в «ідеальну жінку». З егоїстичної дитини вона перероджується в більш щедру особистість, яка присвячує свій час і увагу двоюрідному брату. Протягом усього твору Мері та Колін розвивають любов та інтерес до інших, піклуючись про сад, його очищення і відновлення.

Невід'ємним символом роману «Таємний сад» є також образ птаха – малинівки («robin redbreast»). Коли Мері вперше зустрічається з малинівкою, реципієнт одразу зауважує ряд подібностей між ними: як і Мері, вона залишилась сиротою; обидві знаходять притулок в «таємному» саду; починають шукати друзів. Саме пташка допомагає Мері визнати, що вона – самотня. Малинівка є представником мудрого і м'якого характеру; іншими словами, її образ є доказом того, що тварини мають власні почуття й характер. Саме вона перша вказує Мері на ключ до «таємного» саду, а відтак символізує припущення: природа підтримує бажання героїні розкрити його приховані закутки.

Ще один важливий символ роману – троянда. Вона – особистий символ пані Крейвен; про квітку згадується саме тоді, коли мова йде про пані. Дерево, з якого вона впала, до її смерті було вкрите трояндами. Коли Мері знаходить сад, воно як і раніше потопає в трояндових кущах, хоча вони вже давно не цвітуть. Відродження троянд символізує зцілення дітей, чому сприяє дух матері Коліна, яка повернулася в сад, щоб стежити за сином.

Істотну роль у романі відіграє мовлення персонажа. З одного боку, воно виступає засобом розкриття образу героя через самоаналіз дійової особи, мотивацію вчинків тощо, з іншого – віддзеркалює його індивідуальні мовні навички. Це свідчить про рівень його культури, освіти, професії, соціальної приналежності, психіки, характеру. Відтак використання стилістичних засобів у мовленні персонажа зумовлене його статусною поведінкою.

У романі переважає дитяче мовлення. Особистість героїв яскраво відображається на мовному рівні. Аналіз роману дає підстави дійти висновку: дитяче мовлення не копіюється в літературному творі, а своєрідно відтворюється. Примітно, що спостерігаються відмінності в лексичній зв'язності. Важливе місце у дитячому мовленні посідає лексичний повтор, який вживається дітьми з різними цілями: при уточненні, при перепитуванні, для привертання уваги, висловлює емоційний стан, вживається в підтвердження репліки попереднього мовця. Ось приклад: «He can do it! He can do it! He can do it! He can!» she gabbled over to herself under her breath as fast as ever she could» [13, 179] / «Ти зможеш! Можеш! Можеш! Можеш! – знай повторювала вона» [11, 215].

Примітні також відмінності в передачі емоційного стану дітей. Якщо в спонтанному мовленні діти передають свій емоційний стан в основному за допомогою вигуків та завдяки підвищеній емоційності спостерігаються накладки висловлювань різних мовців, то письменниця, крім вище згаданих засобів, використовує й інші образні засоби. Ф. Г. Бернет вдається у романі до порівнянь (мовне зображення особи, предмета, явища чи дії передаються через найхарактерніші ознаки, що є органічно властивими для інших [5, 63]), надаючи твору ще більшої виразності: «… as if you were standing in the heather with the sun shining and *the gorse smelling like honey* – and all full of bees and butterflies» [13, 117] / «…ніби опиняєшся у вересових заростях і відчуваєш, як пригріває сонце, *як медвяно пахне дрок*, а над ним кружляють метелики і бджоли» [11, 142].

Авторка використала мейози для посилення виразності, щоб підкреслити думку персонажа. Ось приклад: «*The whole world* thought I was going to die,» said Colin shortly» [13, 182] / «Увесь світ думав, що я помираю» [11, 218]. Аналіз твору показав, що в романі також присутнє уособлення. Авторка намагалася наділити природу тими або іншими людськими рисами: «How could you! The *sun has only just got up*!» [13, 126] / «І коли ти встиг? Щойно тільки встало сонце!» [11, 153].

Інтонаційною особливістю розмовного мовлення є розмаїття ритміко-мелодійних варіацій, що відтворює природну безпосередність мовців [4, 62]. Основне його призначення – бути засобом впливу й невимушеного спілкування, жвавого обміну думками, судженнями, оцінками, почуттями, з'ясування виробничих і побутових стосунків [10, 167]. Важливо, що норми розмовного стилю встановлюються не граматиками, як у книжних стилях, а звичаєм, національною традицією; їх відчуває і спонтанно обирає кожен мовець. З синтаксичного погляду розмовне мовлення у романі Ф.Г. Бернет характеризується широким використанням неповних речень, наявністю стереотипних конструкцій. Воно здебільшого спонтанне, тобто безпосереднє, непідготовлене. У творі «Таємний сад» містяться здебільшого короткі, неповні, еліптичні речення. Такі речення, властиві для розмовного стилю, часто зустрічаються в діалогах роману: «It's Colin,» she said [13, 140] / «Це Колін, – мовила вона до себе» [11, 168].

На лексично-фразеологічному рівні розмовного мовлення слід зауважити істотну кількість експресивних та емоційно-оцінних слів і зворотів. Використовуються й просторічні елементи – несвідомо (при недостатньому опануванні норм літературної мови) або свідомо (як певний стилістичний засіб) [4, 58].

Авторка часто застосовує у романі вигуки, що мають експресивне значення і є типовими для розмовного стилю: «Oh!» exclaimed Mary, «then I shall see him! I never thought I should see Dickon» [13, 67] / «Ох, то я його побачу?! – вигукнула Мері. – Навіть не сподівалася» [11, 84].

Висновки. Стилістичні та жанрові особливості відображаються на письмі, тобто в мовленні роману. В романі, як уже зазначалось, спостерігається переплетення різних видів роману – виховання, пригодницького, соціально-психологічного. Все це знаходить своє відображення в лексиці роману. Тут містяться синтаксичні особливості розмовного мовлення, простонародної лексики. Мовлення роману емоційне, що підкреслюється вживанням порівнянь, гіперболи, мейозису та інших стилістичних засобів. Використання символів дає змогу викликати в уяві нові асоціації, образи.

Незважаючи на те, що Ф. Г. Бернет є авторкою, творчість якої залишається маловивченою, її стиль та манера письма містить усі передумови для системного осмислення її творчого доробку. Уся образна система прозового твору спрямована на передачу почуттів персонажів, страждання, смутку, а звідси – кохання, зцілення і відродження. Її тексти вирізняються багатством мовних засобів. Письменниця вдало використовує систему минулих часів для форми оповіді про спогади. Образність, яскравість викладу, повчальність, – усе це творить основу художньої спадщини Ф.Г. Бернет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверинцев С. Символ / С. Аверинцев // Краткая литературная энциклопедия в 9 т. / [гл. ред. А. Сурков]. – М. : Советская Россия, 1971. – Т. 6. – С. 826–831.
2. Газнюк Л. Естетика : навч. посіб. [для гуманітар. спец] / Л. Газнюк. – К. : ТОВ Кондор, 2011. – 124 с.
3. Гросевич Т. Жанр роману виховання в українській літературі / Т. Гросевич // Сумський державний університет. Серія «Філологічні трактати». – Суми, 2013. – Т. 5. – № 2. – С. 140–144.
4. Дудик П. Стилістика української мови : навч. пос. / П. Дудик. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 368 с.
5. Єфімов Л. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз: учбово-метод. пос. / Л. Єфімов / [ред. О. А. Ясінецька]. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 240 с.
6. Кизилова В. Дитяча література: Стан. Проблеми. Перспективи / В. Кизилова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apsf_lil/2009_20/Kizilova.pdf
7. Ларічкіна О. Лінгвістичні особливості дитячої літератури на матеріалі твору Гектора Мало «Без сім'ї» / О. Ларічкіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/25549/1/Larichkina.pdf
8. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка]. – К. : Академія, 2007. – 752 с.
9. Максимчук О. Мрії про сад / О. Максимчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://litakcent.com/2011/07/05/mriji-pro-sad
10. Мацько Л. Стилістика української мови : підручник [для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.] / Л. Мацько, О. Сидоренко, О. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
11. Римська Н. «Таємний сад» / Н. Римська / [гол. ред. Г. Дружбляк]. – Львів : Свічадо, 2010. – 288 с.
12. Чередниченко І. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови / І. Чередниченко. – К. : Радянська школа,1962. – 495 с.
13. Burnett F. The secret garden / F. Burnett. – London : Heinemann, 1911. – 384 p.
14. Children's literature: A Theoretical Analysis [Electronic resource]. – Access mode : URL : http://www.arts.uwaterloo.ca/amcmurry/104/documents/Childrens.pdf
15. Hadjira R. Symbolism in Nathaniel Hawthorne's The Scarlet Letter / R. Hadjira [Electronic resourse]. – Access mode : URL : http://bu.univ-ouargla.dz/master/pdf/rahal_hadjira.pdf?idmemoire=280
16. Horne J. Frances Hodgson Burnett's The Secret Garden: A Children's Classic at 100 / J. Horne, J. Sanders. – Lanham : Scarecrow Press, 2011. – 274 p.
17. Shuchat R. The use of symbolism and hidden messages in the Book of Ruth / R. Shuchat [Electronic resourse]. – Access mode : URL : http://jbq.jewishbible.org/assets/Uploads/302/302_Ruth2.pdf
18. The new Princeton encyclopedia of poetry and poetics / [ed. A. Preminger, T. Brogan]. – Princeton : Princeton University Press, 1993. – 1383 p.

Статтю подано до редакції 18.06.2014 р.

УДК 821(436):82-32

Леся ГОЛОМІДОВА,
м. Ужгород

ОБРАЗ «ІНШОГО» ЯК КОНЦЕПТ ОСМИСЛЕННЯ ДІЙСНОСТІ У НОВЕЛАХ РОБЕРТА МУЗІЛЯ

У статті зроблено спробу охарактеризувати образ «Чужого» як концепту осмислення дійсності та його художніх функцій у новелах Роберта Музіля, а також дослідити позицію автора щодо відображення носіїв чужої культури.

Ключові слова: *імагологія, концепт, образ «Іншого», автообраз, гетерообраз.*

Holomidova L. The image of the «Other» as a reality understanding concept in Robert Musil's short stories. *This article is an attempt to analyze the peculiarities of the image of the «Others» as a reality understanding concept and its artistic functions in Robert Musil's short stories, as well as to research the author's position in reference to rendering the alien culture representatives.*

Key words: *imagology, concept, image of the «Others», auto-image, hetero-image.*

Голомидова Л. Образ «Иного» как концепт осмысливания действительности в новеллах Роберта Музиля. *В статье сделано попытку охарактеризовать образ «Иного» как концепта осмысления действительности и его художественных функций в новеллах Роберта Музиля, а также исследовать позицию автора относительно изображения носителей чужой культуры*

Ключевые слова: *имагология, концепт, образ «Иного», автообраз, гетерообраз.*

Постановка проблеми. Проблема вивчення літературних репрезентацій чужих/інших національних культур – одна з найактуальніших у сучасній літературній імагології. Її безпосереднім предметом дослідження є літературні образи чи іміджі, взаємні культурні уявлення народів, зокрема, образи певного етносу у свідомості й літературі іншої нації. Під культурним образом розуміється сукупність ідей про *іншого* (чужого), які втілюються при творенні літературного твору. Образ, за твердженням Д. Наливайка – це результат «суттєвої відмінності між двома культурними реальностями», «представлення чужої культурної дійсності, через котру індивід чи група індивідів, які створили цей образ презентують або інтерпретують ідеологічний простір, в котрому вони знаходяться» [7, 234].

Доцільно наголосити: в досить різноспрямованих аспектах – соціологічному, культурологічному, політичному, мас-медійному – імагологію трактують як певний літературний образ (ейдос, імідж), що використовується для репрезентації (зображення) усієї нації. Саме в зображенні індивідуальних рис предмета з певною національною ідентичністю розрізняють образ власного етнокультурного «Я» – автообраз (чи автоімідж) та образ «Іншого» – гетерообраз (чи гетероімідж). Ці образи, в свою чергу, є інтегрованими образами, специфічними етно- й соціокультурними дискурсами, що відзначаються значною тривалістю, але не лишаються незмінними. Більшою мірою така змінність залежить від прийомів конструювання образу «Іншого» та ролі стереотипів у цьому процесі. Тобто образ змінюється не тому, що змінюється приписуваний певній нації характер, а тому, що трансформується ставлення до країни. У цьому контексті стереотипного сприйняття носіїв іншої культури крізь призму власного бачення творчість Роберта Музіля містить імагологічний спектр відношень за концептом «Свій» та «Інший».

© Голомідова Л. Образ «іншого» як концепт осмислення дійсності у новелах Роберта Музіля

ПОЛІТОЛОГІЯ

Стряпко А. Україна в угорських зовнішньополітичних концепціях: виклики XXI століття 142
Стряпко І. Аналіз революцій в Україні на основі теорії Дж. Девіса 149
Токар М. Вивчення політичного образу регіону в теорії та практиці політичної регіоналістики 156

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Вереш М. Метафори у богословській фаховій комунікації німецької мови 162
Зайцева О. Ремарка як лексикографічна категорія 167
Качмар О. Проблема співвіднесення концептуальної та мовної картин світу 173
Глущак Н. Символіка та образна структура роману «Таємний сад» Ф. Г. Бернет 179
Голомідова Л. Образ «Іншого» як концепт осмислення дійсності у новелах Роберта Музіля 185
Ґаловска А. Використання кіноосвіти як складової візуальної культури з метою підтримки рецепції літератури 190
Зимомря І. Дискурс взаємодії репрезентативній стратегії літературного феномена 198

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Душний А., Пиц Б. Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «Perpetuum mobile – 2014» 205
Тельвак В. Курилишин К. Часопис «Галичанинъ» (Львів, 1893-1913 рр.): матеріали до біобібліографістики / Костянтин Курилишин ; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника, Інститут франкознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич : Коло, 2013. – 700 с. 208
Шафета В. Дрогобицькі баяністи-акордеоністи на конкурсі «Науене – 2014» у Латвії: творча співпраця 211

Відомості про авторів 213

CONTENT

HISTORY

Halyk V. Croatian folk-lore in the scientific personal interests of Ivan Franko 3
Haliv M., Batiuk T. The activity of Society «Prosvita» in the Stryi District in the period of German occupation (1941 – 1944): according to the materials of periodicals 11
Ilnytskiy V. Eastern part of representatives of Ukraine in the national liberation movement in the territory of the Carpathian region OUN (1945 – 1954) 24
Korsak R. Ukraine and Czech Republic Political Relations to NATO 42
Stetsyk Y. The rezidens of the Lawriv basilian monastery: judicial-property aspects (17 – 18 centuries) 48

ART

Saliy V. Art image of music appearance in performance interpretation 54
Sharykov D. Transformation of the artistic method classical dance of the second half of XIX – first decade of the XXI century 60

PEDAGOGY

Ayzenbart M. Role-play in context of social and communicative skills of senior preschool children 68
Haliv M. The theory of class struggle in the historical and pedagogical work of Gennady Zhurakivsky 74
Hvozdyak O., Svyda-Susidenko T. The study of phraseological units at the lessons of the German language 81
Kovalova K. Pedagogical conditions of formation of the communicative competence of future agrarian engineers 86
Kowalczuk-Walędziak M. Cooperation between universities and their environment in the light of documents concerning higher education in Poland 92
Kocopey H. Hryhorij Vrecena is about an educate ideal of the ukrainian young people 99
Krajewska A. Goals and results of teaching in the university of XXI century 105
Levkovych J. Impact of competition to education and tourism formation of professional competence with hotel-resort activities 111
Malik L. Theoretical Foundations for management of investment projects in the tourism industry and tourism products Sales 117
Petskovich D. Forming of creative potential of teachers of physical culture as a psihology-pedagogical problem 124
Terletska L. Formation of Learning-Cognitive Activity of Pupils in the Context of the Purpose and Objectives of Ukrainian Education 129
Yatskanych N. Learning Materials at the Lecture of Foreign Language (vocational course) 135